

quām cum infidelibus (1); interdū etiam, prout occasio ferebat, solas damnat nuptias Catholicorum cum acatholicis tum hæreticis tum schismaticis (2). Ex hac porrò agendi ratione intelligimus Ecclesiam nullum posuisse discrimen inter eos qui extra ejus sinum degabant, sive id ob hæresim, sive ob schisma, sive ob infidelitatem contingit (3).

(281. Ad 6. D. Etiam, C.; solum, N. Etenim præter sanctiones particularium synodorum, attulimus etiam canonom synodi œcuménicae Chalcedonensis; addimus præterea canones illos à pluribus conciliorum et Rom. Pontificibus adduci ut omnes Christi fideles obligatione obstringentes, seu ut habentes vim legis pro universa Ecclesiæ, atque in codicem universæ Ecclesiæ proinde relatos esse (4).

(282. Ad 7. D. Subjacent mutationi, legitimam auctoritate interveniente, C.; absque legitimam auctoritat, N. Eadem enim auctoritate mutatio in lege fieri debet à quā lex constituta est, non autem ab inferiori, multo minùs à privatis individuis. Falsum porrò est contraria consuetudine leges illas abrogatas esse; corruptela proinde, quæ alicubi inducta esset, aut vis illata sacris Ecclesiæ pastoribus, nullo modo officere possunt legi universæ Ecclesiæ, quæ semper urget ejus observantiam (5).

(1) Recolantur conciliorum et SS. Pontificum decreta paulò ante commemorata.

(2) Superius retulimus verba conc. Posoniensis. His addimus verba S. Augustini ex ejus ep. 25, n. 5, quibus improbat conjugia Catholicorum cum Donatistis schismaticis: *Nonne ingemiscimus, scribit, quod vir et uxor, ut fideliter conjungant corpora sua, jurant sibi plerunque per Christum, et ipsius corpus Christi diversa communione dilaniant?* Hoc tantum scandalum, tantus diaboli triumphus, tanta perniciens animarum, si ablata de medio in his regionibus fuerit, quis explicet verbis quam tibi palnum præparet Dominus?

(3) Observat Kutschken, op. cit., in pref. pag. 12, Ecclesiam nihil facere quantum quisque à veritate aberret, atque contentam esse generali illa prohibitione omnis commercii ac matrimonii fidelis cum quovis individuo, quod ad Ecclesiam non pertineat. Posterioribus temporibus immutasse tantum disciplinam quoad conjugium christianum cum non christiano, seu non baptizato, quod invalidum declaravit, nihil vero immutasse circa legitimatem conjugii Catholicorum cum acatholico.

(4) Cf. Binterim, op. c., § 2, p. 22.
(5) Has siquidem leges semper inculcavunt Romani Pontifices, atque, ut omittamus que superius attulimus ex Benedicto XIV, de tolerantiâ S. Sedis, que interdū quādam prudentiâ, ne deteriora mala enscantur, nonnulla dissimulare ac tacet, cùm nequeat impeditre, Pius VI, in Rescripto ad card. de Frankenbergo, datio 14 iul. 1782, regulas sive à predecessoribus sive à conciliis statutas in jungendis matrimonii mixtis renovat et confirmat. Quare cùm ministerium Berolinense, ut induceret archiepiscopum Posnaniensem ad permittendam benedictionem illarum nuptiarum, quae celebrarentur contra sanctiones canonicas, invocasset præscriptionem, seu usum invalescentem benedicendi ejusmodi nuptias, Reverend. D. arch. Martinus Dunin, apostolicâ planè libertate, in epistola quam ad regem Frid. Guillelmum dedit, die 28 oct. 1837, respondit: *Pour ce qui regarde la præscription que nous oppose votre ministère des affaires ecclésiastiques, j'ai déjà expliqué plus haut comment il est arrivé que là quelques mariages mixtes ont été bénis par des prêtres catholiques. C'est-là une erreur dans*

283. Ad 8. D. Id est, ita poscentibus rerum adjunctis, interdū Rom. Pontifices agrè tulerunt, ut nonnullæ conditions expressè non servarentur, Tr., vel C.; absolutè et in aliis rerum adjunctis, N. Fieri utique quandoque potuit ut Romani Pontifices diffidillimæ seu duræ necessitatibus cesserint, nec institerint pro nonnullarum conditionum observantiâ, majus semper Ecclesiæ bonum præ oculis habentes. Attamen quod in eis fuit nihil unquam omiserunt, quo consulerent peculiari etiam illarum animarum saluti, sive secretâ pactione, sive alio modo. Ex his verò quæ, urgente aliquâ necessitate, facere compulsi sunt, inferri nequit sic Rom. Pontifices se gerere debere in aliis adjunctis, præsertim cùm agitur de animarum pernicie, et fides pericitatur. Regula juris est quod exceptio firmet legem (1).

PROPOSITIO II. — Nonnisi Romani Pontificis dispensatione licet possunt iniri conjugia mixta; graviter proinde peccarent sacerdotes catholici qui absque pontifici dispensatione, nec servatis conditionibus ab ea præscriptis, ejusmodi conjugia præsentia suâ, benedictione, atiove ritu sacro cohonestarent.

284. Hæc propositio eadē certitudine gaudet quæ antecedens utpote ejusdem legitimum corollarium, quod et de subsequenti ob eamdem rationem intelligi debet.

285. Tres porrò enuntiata thesis partes complectitur: 1° connubia mixta Catholicorum cum acatholicis ex Rom. Pontificis dispensatione licet iniri posse; 2° nonnisi præviâ summi Pontificis dispensatione servatis conditionibus ab eo præscriptis posse licet celebrari; 3° demum quod consequens est, reos

laquelle les nombreuses révolutions politiques que nous avons subies ont entraîné quelques membres de notre clergé. Mais je dois hautement protester contre les conséquences que votre ministère prétend tirer de ces faits. On ne prescrit pas contre la vérité, et, d'après la doctrine catholique, on doit renoncer sur-le-champ à des erreurs, quelle qu'ait été leur durée, dès qu'il conste authentiquement que l'organe infaillible du sentiment de l'Eglise sur tel ou tel point de doctrine s'est prononcé. Or cela a eu lieu à l'égard des mariages mixtes; ils ne peuvent être bénis toutes les fois que des garanties suffisantes pour le salut éternel de ceux qu'ils compromettent, ne sont pas données; et un gouvernement qui veut protéger la religion catholique dans toute sa pureté ne peut exiger que des prêtres catholiques aient pour lui des complaisances qui blessent leur conscience. Cf. opusc. cit. Lettres sur l'affaire de Cologne et de Posen, Paris, 1838, pag. 76, seq. Attamen in Declaratione officiali, quæ inserta est in Ephemeride statûs Borussiæ, die 31 dec. 1838, præmissa commendatione moderationis, comitatis, longanimitatis gubernii erga clerus catholicum, urget adhuc hæc præscriptio, ino tacita approbatio S. Sedis, etc., circa benedictionem horum conjugiorum; et archiepiscopus supina ignorantia (ignorance la plus complète) legum regionis sue arguitur! Cf. hanc declarationem apud l'Ani de la Religion, 8 jan. 1839, n. 3069, et 24 jan., n. 3076.

(1) Satis nobis hic sit describere verba Benedicti XIV, qui cùm assurisset se nonnulla dissimulare in dispensationibus circa matrimonia mixta, sic pergit: *Quod autem nunc facimus, attestamur tibi ad peccates Crucifixi, id unicè nos facere, ut sanctæ religioni nostræ majora danna evitentur. Quæ verba usurpat ac sua facit Pius VI, in cit. Rescripto ad card. de Frankenbergo, apud Moser, op. cit. p. 170.*

fieri coram Deo sacerdotes catholicos, seu parochos, qui absque legitimâ facultate, nec servatis præscriptis conditionibus, tales nuptias conjungerent.

286. Jam verò sic eam quoad primam partem astruius: Ex dictis conjugia mixta idè illicta sunt, quia jure naturali et divino improbat potissimum ratione periculi perversionis quod ipsis inest, et quia jure ecclesiastico sunt interdicta. Si propterea per conditions ab Ecclesiæ præscriptas removeatur ejusmodi periculum, et Romanus Pontifex utpote supremum Ecclesiæ caput, à lege ecclesiastica dispenset, nihil impedit quominus ea conjugia licet iniri valent.

287. Et sanè, quamvis graviter utroque jure naturali et positivo divino improbata fuerint connubia Hebreorum cum infidelibus, nihilominus haud pauci sanctissimi viri ac mulieres cum infidelibus connubia contraxerunt, quod fecerunt inter ceteros Esther cum Assuero, Booz cum Ruth Moabitide, Salomon cum pluribus alienigenis, qui nisi passus esset seduci cor suum, in reprehensionem non incurrisset, prout nec alii recentissi reprehensi idcirco à Deo fuerunt. Eadem porrò ratio astipulatur conjugis Catholicorum cum acatholicis, si absit periculum, et gravissimæ causæ idem exigant. Hinc etiam in annalibus ecclesiasticis plures reperimus utriusque sexus Catholicos qui cum infidelibus tum cum hæreticis misericorditer connubia, e. g., S. Monicam cum Patritio ethnico; Ingundem cum Hermenegildo adhuc ariano; Ringundem cum Reccaredo pariter ariano; Sigebertum et Chilpericum Francorum reges, qui duxerunt Brunichildem et Galsuintham filias Athanagildi Hispaniarum ariani regis (1).

288. Quare non rarò Rom. Pontifices dispensarunt ut hæc conjugia licet celebrarentur; sic, ut ceteros omittam, Clemens VIII, licet agrè, dispensavit tamen cum duce Barensi ut Catharinam, Henrici IV, Gallie regis, sororem hæreticam duceret (2); Urbanus VIII, ut Henricus Ludovicus XIII soror nuberet Carolo I, Anglorum regi (3); sic alii Pontifices passim in Germania, Anglia, Hollandia, aut immediatè per se, aut facultate episcopis specialiter communicata id ipsum

(1) Cf. Moser, op. cit., cap. 15 de Matrimonis Catholicorum cum hæreticis, p. 51, seqq. (Infra.)

(2) Sanè Pontius, op. cit., cap. 3, n. 2, scribit: *Nulum legi hactenus, qui diceret ita esse illicitum conjugium hæreticum catholicum, ut in nullo casu liceat, quamvis audiri non paucos qui adeò periculum perversionis conjugis et prolis, quod in hoc matrimonio repertur, exaggerant, ut dicent illud periculum evidens esse.* Deinde, n. 10, adductis auctoritatibus, Sanchez, lib. 7, de Matrim., disp. 72, n. 5; Azor, tom. 4, lib. 8, c. II, quest. 5; Navarr., lib. 4 Consil., tit. de Constitutionibus, cons. 59 et 60; Bellarmini, lib. de Matrim., c. 2, prop. 4; Estii in 1 Cor. 7, n. 59, aliorumque, iterum concludit: *Itaque ut uno verbo dicam, nullum legi ex his qui scripta sua evulgârunt, qui diceret ita illicitum esse matrimonium Catholicum cum hæretico, ut in nullo casu contrahi posset sine peccato, etiam conjugie perseverante infidelis.*

(3) Cf. Benedictus XIV, de Synodo diœces., lib. 9, cap. 5, n. 5, ubi scribit: *Pontificie ergo auctoritati injury fit ab iis qui illius interventu opus non esse contendunt, ut matrimonia inter partes, alteram catholicam, et alteram hæreticam, licet contrahantur.* Sanè Pius VII, in Rescripto ad episc. Galliarum, 17 febr. 1809, ut postea videbimus, ipsis episcopis hanc denegatam fuisse facultatem affirmat, ac si ab ipso peteretur facultas dispensandi in his conjugiis, eam ipsis se denegaturum profiteretur, dicens: *Quare si à nobis petitioni huic respondentium nunc esset, responsum certè nostrum à constanti hujus sanctæ Sedis regulari, et predecessorum nostrorum exemplo agendique ratione dissidere non posset.*

propter, omnibus expensis, eas potest et debet conjugis mixtis celebrandis conditiones apponere, quas viderit magis conducere ad propositum finem, et cum illis limitationibus sine quibus perniciosa fieret ejusmodi dispensatio, prout ferunt locus, tempus, persone, ceteraque adjuncta omnia. Hæc sane ratione perpetuò se gesserunt Romani Pontifices in illis facultatibus concedendis (1).

291. Demùm, quod postremo loco enuntiavimus, graviter scilicet peccare parochos qui absque Rom. Pontificis dispensatione, nec servatis conditionibus quæ ab eo prescripte fuerint, connubia mixta præsentia sua, benedictione, aliove ritu sacro cohonestarent, aperitè sequitur ex haec tenus disputatis; violarent enim canones ab Ecclesiâ sanctos; cooperarentur

(1) Pius VI, in Rescripto ad card. de Franckenberg, arch. Mechlinensem, postquam constantem Ecclesiam hæc in re disciplinam ac prædecessorum suorum proximis episcopis Belgii pœc oculis posuisset, ut ostenderet se nec posse nec velle talia probare conjugia, declarat parochum catholicum, si matrimonium nullà ratione impedita valeat, eidem materialem suam exhibere possent, modo sequentes observet cautelas :

1° Ut tali matrimonio non assistat in loco sacro, nec aliquâ saerâ ueste induat; ut etiam nullas Ecclesie preces recitet, neque ullo modo conjugibus beneficat.

2° Ut pars heretica scripto ac juramento coram testibus promittat se permissuram ut pars catholica religionem suam liberè exerceat, prolemque omnem in eâ instituat.

3° Ut similiter pars catholica eodem modo promittat se hoc præstirat, ut compartis conversionem efficaciter procureat. Cf. Moser, op. cit., p. 61, seqq.

Hæc porro cautelæ jam servatae fuerant in matrimonio initio à Carolo I cum Gallicâ Henriciâ, cui sacerdos quidem astitit, sed extra ecclesiam, ita ut nulla data fuerit beneficio nuptialis, ut fusè referit Bened. XIV, de Synodo, lib. 6, cap. 5, n. 5, quamvis non conjugium celebratum fuerit cum dispensatione Urbani VIII, et secreta capitula de quibus superius disserui, fuerit apposita.

Predictis omnino conformis est instructio S. Congregationis card. concilii Trid. interpretum circa matrimonia mixta, die 15 jun. 1793 emissa, et à Pio VI approbata 19 ejusdem mensis, ac missa ad pastores ducatus Clivensis, in quâ sequentia observanda præscribuntur, ne, ut additur, approbationem sapientibus abhorre perget. Ergo.

293. R. N. A. ad 1 prob. D. Quod tamen absolutè averti, seu removeri potest, C.; quod absolutè removeri nequeat, N. Haud inficiamur grave inesse periculum in his conjugiis, ut evincunt ea omnia quæ in superiori propositione disserimus. Attamen cum ejusmodi periculum intimum non sit, nec necessariò perversionem includat, quæ solùm pendet ex dispositione fidelis seu catholici, hinc si ea adhibeant media qua suggestit ipsa religio, ac præscribunt Romani Pontifices cum in his conjugiis dispensant, averti illud potest. Neque omittendum sèpè imminere periculum perversionis, sin minus in fide, saltem in moribus, quoties aliquis etiam cum conjugi catholicâ fædere nuptiali jungitur, qui depravata mente ac voluntate cum sit, ipsam in malam partem pellicere fa-

Catholicum præ omnibus, vel Catholicam parochi monent, quid contrahendo matrimonium cum acatholico vel acatholico, validè quidem contrahant, sed illuc.

Atque hinc planè consequitur nullo actu positivo ipsos posse isthæc matrimonio probare, aut suo expresso consensu et auctoritate confirmare. Quapropter, si cogantur in hæc temporum conditione, et propter leges in transactio religionis anni 1673 prescriptas, matrimonium Catholicorum cum muliere acatholica assistere, sataquant ut se merè passivè habeant, atque tanquam inviti audiant duxcat utriusque consensum; verumtamen abstineant omnino à precibus recitandis, à benedictione impertiendâ, atque ab omni alio Ecclesiæ ritu, adhibendo.

Caveant insuper ne in publicandis matrimonii mixtis religionem exprimant contrahentes acatholici; sed contrahentium tantum enuntient nomina et cognomina.

Abstineant rursis à concedendis dimissoriis, ubi secundum canones Ecclesiæ catholicæ canonicum aliquod impedimentum sit inter contrahentes, etc. Cf. ibid., pag. 63, seq.

positivè aliorum peccato; transgredenter limites sibi prestitos; gravissimi scandali se reos efficerent, probarent sacrilegum conjugium, actumque deinde prorsus illegalem ponerent; que profecto absque gravi prævaricatione fieri nequeunt (1).

Difficultates.

292. I. Obj. adversus prim. part. Nec Rom. Pontifex dispensare potest in matrimonio Catholicorum cum hereticis, nec, si dispenseat, licet ea iniiri possunt; nam 1° in omnibus conjugiis mixtis manifestum inest perversionis periculum tum ex parte conjugis catholicæ, tum ex parte prolis; 2° experientia profecta ostendit hæc conjugia pessimum exitum sortita esse; 3° hinc legimus 3 Reg. 11, 1, seq.: *Rex Salomon adamavit mulieres alienigenas multas... de gentibus super quibus dixit Dominus filii Israel: Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: certissime enim avertent corda vestra ut sequamini deos eorum.*

Cum verò eadem ratio vigeat, in modo major in connubiis Catholicorum cum acatholicis ob facilorem seductionem, exinde constat nullo unquam in casu ea licita fieri posse. 4° Divina porro lex quæ vetat ejusmodi conjugia, cùm moralis sit, nunquam à quacunque demùm auctoritate, etiam supremâ, potest relaxationem admittere. Ad hæc majus pondus accedit, si obseretur 5° nunquam licitam esse Sacramenti profanationem, quæ in talium conjugiorum celebratione semper intervenit, sive minister Matrimonii dicatur sacerdos, sive dicantur ipsi contrahentes; nam sacerdos, in priori sententiâ, administraret Sacramentum manifestè indignis; quid si ministri sint contrahentes, et ipsi sacrilegè invicem sibi administrarent Sacramentum, et indignè perciperent. 6° Peccarent præterea Catholicæ contrahentes etiam ex eo capite, quid si communicarent in re saerâ cum excommunicatis. Sive igitur accedat Rom. Pontificis dispensatio, sive non, nunquam erunt licita mixta conjugia. 7° Dicendum propterea est Ecclesiam, seu Rom. Pontificem cùm in iis dispensat, solùm ea permettere, seu tolerare, minime verò probare, cùm semper à talibus commixtionibus abhorre perget. Ergo.

293. R. N. A. ad 1 prob. D. Quod tamen absolutè averti, seu removeri potest, C.; quod absolutè removeri nequeat, N. Haud inficiamur grave inesse periculum in his conjugiis, ut evincunt ea omnia quæ in superiori propositione disserimus. Attamen cum ejusmodi periculum intimum non sit, nec necessariò perversionem includat, quæ solùm pendet ex dispositione fidelis seu catholici, hinc si ea adhibeant media qua suggestit ipsa religio, ac præscribunt Romani Pontifices cum in his conjugiis dispensant, averti illud potest. Neque omittendum sèpè imminere periculum perversionis, sin minus in fide, saltem in moribus, quoties aliquis etiam cum conjugi catholicâ fædere nuptiali jungitur, qui depravata mente ac voluntate cum sit, ipsam in malam partem pellicere fa-

(1) Cf. Serarium, op. cit. cap. 3.

cilè posset; nemo tamen dicet nunquam licita esse ejusmodi connubia (1).

294. Ad 2. D. Ob pravam animi dispositionem atque ob neglectas conditiones quæ prescriptæ fuerant, C.; per se, N. Si qui enim naufragium fecerunt in his conjugiis, id est, quia eorum fides ante ipsas nuptias infirma erat, neque christianâ flagrabant charitate; quia defectu rectæ intentionis se hæretico potius conjugio copularunt quâm catholicæ, sive ambitionis sive libidinis æstu alteriusve cupiditatis permoti. Si enim majoris divinae gloriae intuitu, catholicæ religionis augmento, reipublicæ tranquillitate ducti hæretico nupsissent; si præterea orationi, humiliati, religionis actibus operam dedissent, triste procul dubio naufragium evasissent. Sanè plures pii viri ac mulieres adhortationibus, bonæ conversationis exemplo, ac precipibus, tum infideles tum hereticos ad veram religionem perduxerunt, eorumque animas lucrati sunt (2). Sibi propterea, non dispensationi, imputare debent scandalum quod infirmi isti Catholicæ sunt passi.

295. Ad 3. Juxta communiter contingentia, C.; absolutè, N. Deus prænuntiavit in adductis verbis quod, spectatâ communis infirmitate, evenire solet, minimè verò quod ita necessariò et absolutè evenire debeat; alioquin de fide jam eset inseparabile et universum annexum esse his conjugiis non solùm periculum, sed ipsam perversionem; quotquot præterea ejusmodi connubia iniuste lapsi essent in idolatriam et infidelitatem, quæ quâm procul distent à vero, allatis exemplis edocemur (3).

296. Ad 4. D. Si lex moralis seu naturalis vetaret aliquid intrinsecè malum, C.; si aliquid vetet quod tale absolutè non sit, N. Porrò jam ostendimus periculum quod inest conjugiis mixtis ejusmodi non esse, ut absolutè averti ac removeri non possit. Ad legi-

(1) Cf. Pontium in Append. cit., cap. 8, n. 7; card. de Lugo, in Tractatu de Sacramentis, disp. 8, sect. 14; nec non Benedictum XIV, de Synodo, lib. 9, cap. 5, n. 3, ubi inter cetera scribit: *Non minus graviter eamdem auctoritatem (pontificiam) ab illis ledi dicendum est, qui aliquo ab hinc tempore asserere et jactare coepcrunt, dispensationes hujusmodi à Rom. Pontifice minimo concedi posse, etiam si gravis causa concurrat, atque omne perversionis periculum absit.*

(2) Inter cetera exempla satis si illud afferre. S. Monice matris S. Augustini, quæ Patritium ethicum ad christianam fidem exemplo et adhortationibus adduxit, ut refert S. Augustinus, Confession. lib. 9, cap. 9, n. 22, et Siegberti regis Francorum, qci, teste S. Gregorio Turonensi, in Hist. Francorum, lib. 4, cap. 27, Brunichildem arianam ad Ecclesiam catholicam pris admonitionibus lucratus est; quod et præstis Chilpericus, eodem teste, ibid., cap. 28; sic piures alii, ut ab initio innumius, præstiterunt. Hæc propterea pariter referi potest quod scripsit Apostolus, 1 Cor. 7: *Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidem, et sanctificata est mulier infidelis per virum fidem.* Dummodo tamen, ut diximus, per legitimam dispensationem connubia hæc celebrentur, et justis de causis, servatique appositis conditionibus. Quare non semper ex effectu dijudicari debet, ut pluribus ostendit Pontius, l. c., cap. 4, § 2, n. 14, seqq. Hinc vulgatum illud:

Careat successibus opio.

(3) Cf. Pontium, loc. cit.

timam autem auctoritatem spectat decernere quando et quoque immineat illud periculum, et media ad illud amovendum idonea prescribere. Quæ si executioni mandentur, divinâ opitulante gratiâ, periculum aut omnino cessat, aut saltem remotum fit (1).

297. Ad 5. N. semper intervenire Sacramenti profanationem in conjugiis mixtis, sive minister censatur sacerdos, sive dicantur contrahentes. Sacerdos enim publicè ac legitimè potentibus Sacramenta, non peccat si ea administret, quanvis privatè sciat indignum esse qui petit, ut notum est. Porrò legitimè illi petere censentur administrationem Sacramenti Matrimonii, qui facultatem à superiori obtinuerunt. In veriori autem sententiâ, quid ministri sint contrahentes, peccat quidem pars heretica sive administrando, sive suscipiendo Sacramentum; non peccat tamen pars catholica neque in administrando neque in suscipiendo Sacramento. Nam justâ ac legitimâ causâ interveniente potest quisque ab alio petere et accipere rem per se bonam, etsi ille qui dat ex prava dispositione peccet dando; in hæc enim hypothesi alterius malum permittitur, non autem intenditur; id ipsum datur de administratione ob quam necesse non est ut minister inquirat in interiorum actualem dispositionem ejus qui publicè ac legitimè Sacramentum petit, ut modo animadvertismus (2).

298. Ad 6. D. Si absque legitimâ dispensatione comunicarent cum excommunicato in re saerâ, C.; si cum legitimâ dispensatione, N. Hæc enim communicationis solis ecclesiasticis legibus prohibita est; quare si legitimâ auctoritate fratri Catholicæ incant conjugium cum hereticis, hoc ipso ab illâ prohibitione soluti sunt.

299. Ad 7. N. Romanorum enim Pontificum mens in ejusmodi dispensationibus est omnino in conscientiâ tutos eos efficere, qui talibus connubiis consociantur; alioquin nullâ opus esset dispensatione. Licet verò Ecclesia, seu Rom. Pontifex, abhorreat ab illis nexibus, et quoad fieri potest, impedire satagat (5); si

(1) Animadvertismus verò hæc est, quando Romanus Pontifex dispensat in his conjugiis, ipsum tantum dispensare in eo quod ejus potestati subjicitur, videlicet in lege ecclesiastica prohibente ejusmodi nuptias, non autem illum dispensare aut dispensare posse in legem naturali prohibente ea conjugia ratione periculi. Quare, si adhuc dispensatione posita pontifici, perseveraret periculum perversionis, nequaque licet illud conjugium iniri, quia vigeret integra naturalis obligatio. Id porrò locum habebet, cum non omnia adjuncta Pontifici patet facta fuerint. Etenim si omnia ipsi aperte fuerint exposita, et Rom. Pontifex dispensationem concedat, non absque temeritate posset in dubium revocari utrum licet conjugium celebrari possit; supponi enim deberet Pontificem aut rem non satis pendisse, aut errasse dispensando. Cf. Pontium, loc. cit., cap. 8, n. 7.

(2) Cf. card. de Lugo, loc. cit., sect. 14, n. 226-229, et Benedictum XIV, loco pariter cit., necnon Collet, Tract. de Matrim., cap. 2, sect. 5, concl. 4, num. 314.

(3) Cf. Bened. XIV, de Synodo, lib. 6, cap. 5, atque Moser, op. cit., ubi proferit quamplura documenta ex Rom. Pontificibus, qui semper ejusmodi conjugiorum detestationem professi sunt. Ne longiores simus, nobis sufficiat attulisse quæ scribit Bened. XIV in decretañ

tamen gravis intercedat causa quæ religionem ac publicam tranquillitatem promoveat, indulget saitem ut licet contrahantur.

300. II. Obj. adv. reliquas prop. partes: 1° Parochi melius quam episcopus aut superius Pontifex novis possunt quid in casibus particularibus tum contrahentum tum reipublice bono melius conferat; 2° saltem poterunt episcopi ejusmodi dispensationem, cum opus fuerit, tribuere; 3° præsentim cum olim ita receptum fuerit, et 4° contraria consuetudine contraria lex abrogata censeri possit, ut non pauci auctores docent, et 5° sepe impedian tur cum S. Sede communicare. Ergo.

301. R. ad 1. D. Si praeter hanc cognitionem praticam non requireretur præterea legitima auctoritas, Tr. Si haec requiratur, N. Jam vero hic non agitur de sola rei notitia, sed de legitimâ et idoneâ auctoritate derogandi legibus ab universâ Ecclesiâ solemniter constitutis, non solum ad unius vel alterius individui, sed ad totius Ecclesiæ bonum, conservationem, et augmentum. Hæc autem auctoritas, ut ostendimus, soli supremo Ecclesiæ hierarchæ adjudicanda est.

302. Ad 2. N. Ut patet ex modo dictis. Eadem enim ratio quam adduximus in superiori responsione, valet pro episcopis singillatim sumptis (!).

303. Ad 3. Neg. cons. Quidquid enim potuerint quondam episcopi juxta antiquum jus, certum est, juxta recentis jus à pluribus seculis in Ecclesiâ vigens, id jam amplius episcopos non posse. Quare Pius VII testatur nunquam à S. Sede fuisse episcopis concessam facultatem in his conjugiis dispensandi, quamvis instantissime eam postulassent: Apostolica Sedes, inquit, gr̄e admodum multaque cum cautione ad præsumptum periculum (perversionis) quoad fieri posset removendum, nec nisi gravi aliquā intercedente causa eāque forè publicâ, licet instantissimè postulantibus, eamdem licentiam dare, in Europâ præsentim, nunquam concessit (2).

304. Ad 4. N. Ut constat ex duabus constitutionibus Benedicti XIV, quarum altera incipit: *Magnè nobis* (3), altera vero cuius initium: *Ad tuas manus* (4). Priori constitutione Summus Pontifex rumorem quendam per Poloniam grassantem quod Sedes Apostolica conjugia mixta indulserit celebrari, acriter impugnat, ac nonnisi per injuriam et intolerabilem calumniam ext.

Rescripto, dato die 4 nov. 1741, ad Epp. Belgii, § 5, ubi scribit: *Dolens imprimit quanquamè sanctitas sua, eos esse inter Catholicos, qui insano amore turpiter dementati, ab hisce detestabilibus connubiis quæ S. Mater Ecclesia perpetuò damnavit, atque interdixit, ex animo non abhorrent, et prorsus sibi abstinentiam non ducunt, laudansque magnopè zelum illorum antistitum qui severioribus propositis spiritualibus pœnis, Catholicos coercere student, ne sacrilego hoc vinculo sese hæreticis conjungant, etc.; in ejus Bullario, tom. I, pag. 88. Eadem fermè repetit Pius VIII, in brevi cit.*

(1) Benedict. XIV, de Synodo, lib. 9, cap. 5.

(2) Apud Moser, op. cit., pag. 55.

(3) Dat. 29 jun. an. 1748, in ejusdem Bullario,

tom. 2, p. 415.

(4) Dat. 7 august. ejusdem anni, ibid., p. 494.

cogitatū atque disseminatum fuisse affirmat; simusque ostendit antiquam Apostolicæ Sedis disciplinam ac regulam, quæ talia conjugia semper reprobaverat, ad sua usque tempora constanter servatam, tunc quoque integrum vigere ac religiosè custodiri (1). Altera autem constitutione confutat Pontifex falso illam persuasionem, quasi ex consuetudine cui nemo in illo regno se opponebat, Ecclesiæ consensus, vel dispensatio recte deduceretur: *Tolerat quidem, inquit, in aliquibus locis Apostolica Sedes matrimonia inter catholicum et hæreticam, vel hæreticum et catholicam, cùm nequeat impedire, et ecclesiasticâ quādam prudentiâ, ne majora mala enascantur, dissimilat ac tacet; at quid Apostolica Sedis auctoritate, gratiosa in hisce matrimoniorum dispensatio super gradu aut alio impedimento concedatur, fieri nunquam potest, nisi precedat hæresis abjuratio, juxta ejusdem Sedis Apostolicæ disciplinam.* Hinc episcopum quemdam qui cum duobus Lutheranis dispensaverat in gradu prohibito, ob spem que præfulgebat ut ad fidem catholicam adjungerentur, graviter redarguit (2).

305. Ad 5. Resp. in his rerum adjunctis posse epis copos passivè se habere, nec ullam omnino positivam dare dispensationem, cùm eam dandi facultate careant. Sic ansam non tribuent acatholicis Ecclesiæ magis opprimendi (3).

PROPOSITO III. — Non possunt acatholici, quin omnia lèdat aquitatis jura, cogere sacerdotes catholicos ad honestandas benedictione aitio rite sacro nuptias mixtas, quæ, neglectis canonis sanctionibus, contrahuntur.

306. Ut pleniū intelligatur quid sit illud de quo præsens questio instituitur, animadvertere quedam oportet scitu apprimè necessaria. Ea vero sunt:

307. I. Inter cetera fidei nostræ dogmata hoc quoque firmissimum constare atque certissimum, nemini

(1) En Pontificis verba: *Prædecessor noster Clemens XI, in congregatione S. Officii coram se habitu die 16 jun. an. 1710, mandavit indubie per litteras archiepiscopo Mechlinensi ne ullas omnino licentias aut dispensationes imperirent pro matrimonio inter contrahentem catholicum et alterum hæreticum celebrandis, nisi abjuratio hæresis prius præcessisset; theologos autem qui contra hujusmodi præsumptuosa opinati fuerint acriter admonendos decrevit. Et paulò ante jam asseruerat: Neque vero necesse habemus ea omnia in medium profere quibus tunculerent demonstrari posset antiquitas ejus discipline, quæ semper Apostolica Sedes Catholicorum cum hæreticis conjugia reprobavit. Sed aliqua duntaxat afferre sat erit, quibus ostendamus eamdem disciplinam ac regulam ad nostra usque tempora constanter servatam, apud nos et Apostolicam Sedem non minus integrum vigere et religiosè custodiri. Deinde subiecti documenta.*

(2) Sic enim loquitur Summus Pontifex: *Nos ignoramus quid egerint episcopi prædecessores; id solum nobis præsumptum est, quod si dispensaverunt in matrimonio non contracto, sed contrahendo, in matrimonio inter duos adhuc in hæresi permanentes, perperam ac malè egerunt, grave admiserunt peccatum, multorumque malorum reos se fecerunt, quia facultates eis concessas atento animo non considerarunt, ex quibus, veluti ex fonte, omnis delegata auctoritas dimittat. Loc. cit., pag. 495.*

(3) Cf. Serarium, op. cit., cap. 4, § 59, seqq., ubi totum istud argumentum docte ac luculentè evolvit.

scilicet qui extra Ecclesiam catholicam culpabiliter ex hac vita decedat, ad æternam salutem patere aditum posse (1).

308. II. Ecclesiæ pastoribus id munus commissum esse ut ad catholicam Ecclesiam, quæ sola vera est, adducere pro virili current quoscumque ab hac salutis semita aversos noverint, sive ii infideles sint, sive hæretici, sive schismatici; rursusque provideant ne Catholicis ullum periculum sit, quo à rectâ fide avertantur; de summâ enim agitur rerum omnium.

309. III. Non posse propterea eosdem Ecclesiæ pastores, quin gravissimo apud Deum scelere teneantur, et animarum quas Christus redemit sanguine suo proditoris sint, inertes aliquid prætermittere, quod ad duplum illum finem obtinendum pertineat.

310. IV. Canonicas leges que vel à primis Ecclesiæ seculis circa matrimonia mixta sanctitatem sunt eò dehinc referri omnes, ut duplex ille finis obtineatur.

311. V. Romanos Pontifices, qui præcipui sunt canonistarum legum custodes ac vindices, nunquam non fuisse sollicitos pro eo munere quo funguntur, ut illæ sarte teatæ servarentur, ne æterna eujusquam salus in discrimen adduceretur; eaque propter tanquam illicitas semper exhorrisse, et vero etiam damnasse nuptias mixtas ab aliquibus fortè initas his neglectis canonice legibus, quod ex paulò supra demonstratis compertum est.

312. VI. In his Pium VIII sanctæ memoriae, quam non inquis temporum conditionibus aliquantulum cesserit, atque, ut loquitur Gregorius XVI, suam eò usque protulerit indulgentiam, ut ipsa verissimè dici queat illos attigisse limites quos prætergredi nefas omnino sit (2), legibus tamen essentialibus prorsus inhaessisse. Haec autem præcipue duas sunt: tum nempe ut mulier catholicæ presertim cum viro acatholico nuptia diligenter ab episcopo vel à parocho edoceatur que circa hujusmodi nuptias ecclesiasticorum canonum sententia sit, serioque iterum atque iterum admonitione de gravi scelere quod admittet si eos violare præsumat; tum ut agnoscat sese in filios quos à Deo expectat acturam crudelissimè, si in iis quas contrahit nuptiis illorum institutionem viri acatholici arbitrio esse permittandam intelligat (3).

Ad hæc decrevit quod si posthabitatis hisce monitis mulier illicitas nuptias inire velit, abstineat catholicus pastor non solum à nuptiis quae deinde fiant sacro quoscumque rite honestandis, sed etiam à quovis actu quo approbare illas videatur; atque adeò permittit tantum assistentiam quam vocat *passivam*. Demum, ut quarelis omnibus præcludat aditum, declarat veras ac ratas, scilicet validas, nuptias mixtas quæ à dato brevi celebrari contigerit non servatâ formâ à Tridentino prescriptâ

(1) Cf. in tract. de verâ Religione, p. 2, n. 264, quo sensu exposuerimus quod hic dicitur culpabiliter, ne quis nos arguat nimirum veritatem hanc urgere. Quæ porrè illuc scripsimus, hic pariter intellecta volumus.

(2) In allocutione habitâ die 10 decemb. 1857. Cf. *Espositione di fatto*, etc., doc. 16, pag. 84, seqq.

(3) Ibid., docum. 3, pag. 6.

(modò nullum aliud obstet dirimes impedimentum, in diocesis Colonensi, Trevirensi, Paderbornensi et Monasterensi (1).

313. VII. Gubernium Borussicum pontificias has litteras, quas idem expetierat, vel saltem episcopos ut illas expeterent auctoritatem suam adduxerat, primò per fraudem occultasse (2), tum secretâ conventione habilitâ earundem vim eludere (3), demum episcopos ac ceteros Ecclesiæ catholicæ ministros vexare, ac pessimis modis coegerisse ut, contemptis cautionibus à Pio VIII impositis, connubia mixta solemnitatibus in Ecclesiâ sanctâ usitatis ex regni statutis et legibus

(1) Ibid. (2) Hæc omnia referuntur in cit. *Esposizione*, à pag. 5 ad 9.

(3) Juverit hic ipsa verba describere quibus usus est Gregorius XVI, in allocut. cit. *Quis porrò, inquit, futurum putaret ut pontificia isthac declaratio (Pii VIII), indulgentissima licet, et semel atque iterum per regnum in Urbe creatore accepta, eo sensu adhiberetur, qui inconcusa catholicæ Ecclesiæ principia perverteret, et hujus Apostolica Sedis menti penitus repugnaret? Verum, quod nemo unus fingere aut excogitare posset, quodque vel leviter suspicari crimen fuisset, id artificiose secularis potestatis impulsu factum est. Viz rem non sine maximâ anima molestia novimus, nihil distulimus quin expositiones nostras iis ad quos pertinet deferas committeremus, unâ simul declarantes quanta nos ex apostolico munere teneret necessitas fideles opportunè monendi ne illud ab sanctâ hæc Sede profectum arbitrarentur, à quo ipsa planè abhorret. Cuncte ita nobis fuisse responsum, veluti nullo querelæ nostra inniterunt fundamento, epistola accessit alterius ex predicta regionis presulibus, qui instante morte, redditurus æterno Judici rationem vilificationis sue, misso ad nos apographo instructionis traditæ ab episcopis urbane civili gubernio, accuratè significabat se, damna gravissima exinde Ecclesiæ oritura, lasosque illius canones, divinae gratiae lumine inspicientem, errorem, cui subscriperat, liberâ mente metuque proprio retractare. In curam proinde statim incubuimus ut, perlatu ad serenissimum regem germano istius apographi exemplo, magis magisque innotesceret, nos intiam à memoratis episcopis rationem interpretandi apostolicas prædecessoris nostri litteras, utpote Ecclesiæ principis ac legibus adversantem, omnino reprobare. In Expos. cit., doc. 16, pag. 84, seq.*

Haec autem secreta conventio, qua prius à Confluentibus (vulgò Coblenz) nuncupata est, ex quâ prodit *Instructio*, reipsa locum habuit Berolini, 19 jun. 1854, inter Bunsen et arch. Colonensem Com. de Spiegel. Illa porrè eadem est, de quâ Bunsen Borussie orator apud S. Sedem interrogatus ex officio, respondit: « Non seulement l'existence d'une telle instruction est moralement impossible, mais qu'il a la certitude positive que cette prétendue instruction n'a jamais existé! » Cf. Exposit. cit., doc. 6. Huic conventioni ac instructioni inde emissæ subscripti, scilicet præter arch. Colonensem Spiegel, episcopi Trevirensis, Paderbornensis et Monasteriensis. Cuncte ab ephemerede Aschaffenburgen, an. 1856, n. 125, cum nonnullis mutationibus publicata esset, iidem episcopi qui ei subscripterant, in hæc ipsa ephemerede, n. 150, declararunt hoc documentum *opus peridum esse cunctam calumniatori*! Cf. *Lettr. cit. sur l'affaire de Cologne*, Paris 1858, p. 55. E septem vero articulis ad quos illius conventionis instructio redacta fuerat, excluderantur conditions due, quibus unice positis, Pius VIII, ut diximus, pro sua potestate declaraverat connubia isthac mixta iniri licite posse; scilicet 1° serie admotio facienda parti catholicæ de gravi crimine quo se obstringeret contra canonum leges,